

LIFELONG LEARNING PROGRAMME FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT-COMPARATIVE DIFFERENCES CERTAIN REGIONS OF CROATIA

CJELOŽIVOTNO U ENJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ-KOMPARATIVNE RAZLIKE POJEDINIH REGIJA RH

GENZIC, Jasna

Abstract: *Knowledge is a particularly valuable resource for the company's innovations products and services, and aspiration to its civic participation, decentralization and interdisciplinary approach is needed for sustainable development each economy. This paper focuses on the problem of the structure of the working age population, necessity for a lifelong learning, as well as the comparative differences between regions of Croatia. The need to improve the quality and attractiveness of European universities, a very high rate of youth unemployment RH which is among the highest in the EU countries, are just some of the problems the new EU member.*

Key words: *education, lifelong learning programme, regional development*

Sažetak: *Znanje je resurs posebno vrijedan za poduze a u dijelu inovacija proizvoda i usluga, a težnja ka njegovoj umreženosti, decentraliziranosti i interdiscipliniranom pristupu potrebna je za održivi razvoj svakog gospodarstva. Strategija EU „Europa 2020“, naglašava u stalost prekida školovanja kao i neadekvatnost radnog kadra na tržištu rada. Tekst se fokusira na problematiku strukture radno sposobnog stanovništva, potrebu za cjeloživotnim u enjem, kao i komparativne razlike po regijama RH. Potreba za pove anjem kvalitete i atraktivnosti europskih fakulteta u odnosu na fakultete u svijetu, vrlo visoka stopa nezaposlenosti mladih RH koja je me u najvišima u zemljama EU samo su neki od problema nove lanice EU.*

Ključne riječi: *obrazovanje, cjeloživotno u enje, regionalni razvoj*

Authors' data: Jasna Genzic, stru .spec.oec., Visoka poslovna škola Libertas, Kennedyev trg 6a, Zagreb, jasna.genzic@gmail.com

1. Uvod

U dijelu inovativnosti potrebno je usporediti troškove SAD i Japana koji u istraživanje i razvoj izdvajaju više nego EU. Naime, prema strategiji Europa 2020. predviđaju se izdvajanja po osnovi istraživanja i razvoja na 3% BDP-a i najmanje 40% visokoobrazovane mlade generacije. Ciljevi su usmjereni prema inovacijama i znanju kao temelj razvoja, što je posljedica procjene da Europa zaostaje za SAD-om i Japanom, ali i Kinom. Postoje i velike razlike u inovacijskoj razvijenosti među zemljama EU pa tako Finska, Švedska i Danska za R&D izdvajaju 3,5% BDP-a, a Mađarska, Bugarska i Rumunjska manje od 1%.

Kako bi se odredila sadašnja situacija RH, istraživači (Domazet, M., Dolenc, D., Anić, B.) su uzeli u obzir tri relevantna pokazatelja. Indeks ljudskog razvoja (HDI) koji uzima u obzir očekivano trajanje života, pismenost, obrazovanje i standard življenja. Ekološki otisak (EF) koji uspoređuje ljudsku potrošnju resursa u odnosu sa biokapacitetom planete i njenom sposobnošću za obnovu te indeks sretne planete (HPI) koji uzima u obzir na očekivano trajanje života i njihov utjecaj na okoliš. RH prema HDI-u pripada vrlo razvijenim zemljama, što znači da budući ekonomski razvoj neće bitno utjecati na ljudski razvoj. RH je siromašnija od prosjeka 27 zemalja članica EU, ali zbog toga nema niži indeks ljudskog razvoja. Međutim, za RH problemi nastaju kada se indeks osnaži nejednakostima i razlikama u društvu. Kriza je ubrzala raslojavanje i povećala razlike između najbogatijih i najsiromašnijih i kada se pribroji element HDI-u RH je priča za veliku regiju. Obrazovaniji i oni s višim primanjima svjesniji su važnosti održivog razvoja. Prema istraživačima ima to je jasan pokazatelj koje su sve posljedice rasta njih nejednakosti u društvu, jer siromašni, a njih je u RH vjerojatno i više od milijun, naprosto nemaju drugog izbora nego razmišljati o ekonomskom poboljšanju, a zbog svojeg položaja malo je vjerojatno da će održivi razvoj i ekonomsko poboljšanje dovesti u koleraciju.[1] U 2012. godini hrvatski TEA indeks (Total Entrepreneurial Activity) bio je 8, dok je prosjek ispitivanih zemalja bio 13. Naravno, u zemljama s razvijenim poduzetništvom indeks je dvostruko viši. U svijetu se on kreće oko 40. Strah od propašaja je pokazatelj o sposobnostima za pokretanje posla. Jedan od razloga su obrazovne institucije koje ne razvijaju sposobnosti za prepoznavanje poslovnih prilika, negativna percepcija medija, državnih institucija prema poduzetništvu, status poduzetnika u društvu, sve su to pokazatelji koji se negativno odražavaju na razvoj poduzetništva.[2]

Jedan od ciljeva RH u koji je potrebno ulagati, a moguće ga je financirati iz EU fondova, je obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje. Budući da je jedan od glavnih ciljeva EU smanjenje stope prekida školovanja na manje od 10% kao i povećanje udjela osoba u dobi 30-34 s tercijskim obrazovanjem na najmanje 40%. Ključni fokus Europskog Socijalnog Fonda je smanjenje stope prekida školovanja i promicanje jednakog pristupa kvalitetnom obrazovanju u ranom djetinjstvu tijekom primarnog i sekundarnog obrazovanja (posebne mjere za djecu s teškoćama učenju, povećanje kapaciteta nastavnika) i poboljšanje kvalitete, u inkovitosti i otvorenosti prema tercijskom i ekvivalentnom obrazovanju, a sve u svrhu povećanja razine

znanja (ciljana podrška za studente, ve a relevantnost studijskih grupa). Pristup cjeloživotnom u enju, poboljšanje vještina radne snage i pove anje relevantnosti sustava obrazovanja i usavršavanja na tržištu radne snage je put ka održivom razvoju (Europski sustav bodovanja za strukovno obrazovanje i usavršavanje - ECVET).

2. Održivi razvoj prema EU strategiji

Prema usvojenoj strategiji „Europa 2020“ koja je prihva ena 2010. godine, Europska komisija naglašava tri me usobno povezana prioriteta: inteligentni, održivi i integrativni rast. Strategija utvr uje da u okviru EU postoji široki konsenzus me u prioritetima te da jedan prioritet treba potaknuti provo enje drugog te u praksi moraju uzeti u obzir specifi nosti svake države lanice. Investiranje u istraživanje, razvoj i inovativnost, zelene tehnologije u borbi protiv klimatskih promjena, stvaraju mogu nost za nova radna mjesta. Ulaganje u obrazovanje isto otvara mogu nost novih radnih mjesta, a samim time i smanjenje siromaštva. Ovi prioriteti se ne mogu riješiti na jedan na in u svim zemljama lanicama EU, ve se moraju prilagoditi, uzimaju i u obzir stupanj razvoja i životni standard, kao i da li su stare ili nove lanice EU.

Prema Lisabonskoj strategiji, koja znanje svrstava u inteligentni rast, znanje i inovacija se smatraju pokreta ima ekonomskog rasta. Upravo se iz toga razloga naglašava važnost ulaganja u kvalitetu obrazovanja, istraživanje, promociju inovativnosti i transfer znanja. Me utim, klju na uloga se dodjeljuje informati kim i komunikacijskim tehnologijama. Naime, smatra se, da rast i kvalitetna radna mjesta stvaraju inovativne ideje i njihovu realizaciju u nove proizvode i usluge. Kao tri aspekta ovog prioriteta isti u se inovativnost, obrazovanje i digitalno društvo. Utvr uje se, da EU zaostaje za svojim globalnim partnerima u ovim aspektima te da su neophodni dodatni naponi za njihov razvoj.

Primjer Rumunjske koja želi poboljšati kvalitetu obrazovanja, na na in da broj romske djece u predškolskim i školskim institucijama ini samo ¼ ukupnog broja, stope prekida školovanja iznimno su visoke kod romske populacije, a projekt promi e obrazovanje kao put prema uspjehu me u romskom djecom i njihovim roditeljima te stavlja poseban naglasak na privla enju ve eg broja romske djece u obrazovni sustav i zadržavanje u njemu, po evši od predškolskog odgoja. Projekt je obuhvatio etiri županije, 40 predškolskih ustanova i 800 djece. Razvijen je intervencijski model da bi se identificirala i pružila podrška u enicima za koje postoji rizik prekida školovanja. Model se sastojao od posebnog interkulturnog nastavnog programa, u okviru projekta nastavnici za primjenu navedenog programa te se pruža podrška bilingvalnim nastavnicima romske grupacije. Ukupni trošak projekta je 853.000€, a EU fondovi su participirali sa 719.000€[3]

Drugi je primjer projekta iz Montpelliera, Francuska, u kojem je sudjelovalo 9 regionalnih škola koje su imale priliku za novi po etak. Svake godine 5.000 mladih iz

regije Languedoc-Roussillon napušta školu bez ikakvih kvalifikacija. ER2C (Regionalna škola kao prilika za novi po etak) namijenjena nezaposlenim mladim osobama izme u 18-25 godina pružanjem druge šanse, a koji su izvan sustava najmanje 6 mjeseci i koji se susre u sa stvarnim poteško ama, budu i da nemaju kvalifikacija za rad. Otvoreni pristup školi nasuprot greškama iz prošlosti, a jedini je kriterij za odabir polaznika programa predanost i želja za kvalifikacijom. Ciljevi projekta ER2C je unapre enje i usvajanje op ih znanja i vještina, usvajanje društvenih vrijednosti i izgradnja osje aja pripadnosti zajednici, motivacija i osobni interesi, važnost profesionalnih ciljeva. Ukupni trošak €3 milijuna, a EU je participirala sa €1,5 milijuna. U 2010. godini 64% studenata koji su poha ali ER2C dobilo je posao (uklju uju i stipendije) kao i stru nu spremu odnosno diplomu te su nastavili sa školovanjem.[4]

Tre i primjer je Ujedinjeno Kraljevstvo s Programom Graduate Head Start (Sveu ilište Chester) u obliku kratkog te aja koji diplomantima pruža dodatne vještine koje su im potrebne da bi se snašli u radnom okruženju. Modul poslovnih vještina i profesionalnog razvoja uklju uju i vještine pripreme prezentacija i vo enja intervjuja, planiranja karijere, individualnog treninga te ECDL kvalifikacije. Nakon završenog te aja, u roku od 5 tjedana ve ina se zaposlila. Prema rezultatima iz 2009. godine od 400 sudionika koji su završili program, 72% je pronašlo posao u skladu s kvalifikacijama. Ukupni trošak programa iznosio je €371.000, a EU je participirala sa €182.000.[5]

S obzirom na veli inu tržišta za informacijske i komunikacijske tehnologije, Strategija smatra da su europski inovativni potencijali poprili no ograni eni zbog nedovoljne raširenosti Interneta velike brzine. Utvr uje se da je širokopojasni Internet neophodan kako bi se razmjenjivala znanja, proizvodi i usluge. Kako bi se unaprijedila sredstva razmjene, Strategija predlaže tri inicijative koje se fokusiraju njihov razvoj. U okviru inicijative „Unija inovacije“ Komisija se obvezuje unaprijediti uvjete u kompanijama za inovaciju, na na in da e „osnovati Jedinstveni EU patent i specijalni Sud za patente, modernizirati „copyright“ i „trademark“ sistem, unaprijediti mogu nost zaštite intelektualnog vlasništva za mala i srednja poduze a“, a zemlje lanice se pozivaju „osigurati dovoljan broj diplomiranih u svim podru jima kao i školski planovi i programi koji oblikuju i poti u kreativnost, inovativnost i poduzetni ki duh“.

Druge dvije inicijative po nazivom „Digitalna agenda za Europu“, iji je cilj izgradnja Jedinstvenog digitalnog tržišta zasnovanom na brzom Internetu kao i brži pristup Internetu za sva doma instva te „Mladost u pokretu“, koja sadrži niz mjera za unaprje enje atraktivnosti europskih visokoškolskih ustanova, kao i kvaliteta obrazovanja i ugled te otvoren pristup ustanovama za obrazovanje koje omogu avaju kretanje studenata i profesora i time poboljšavaju uvjete za zapošljavanje mladih.

Smjernice za pove anje stope zaposlenosti i uklanjanjem strukture nezaposlenosti, države se pozivaju da primjene flexicurity principe u borbi protiv segmentacije tržišta rada i strukturne nezaposlenosti. Za to im stoje na raspolaganju sredstva Europskog

socijalnog fonda. Kao ciljevi se promoviraju fleksibilna i sigurna zaposlenost, aktivna politika tržišta rada, cjeloživotno učenje, mobilnost, adekvatni sistemi socijalne sigurnosti kao i jasna prava i odgovornosti nezaposlenih za aktivno traženje posla. Za ostvarenje ciljeva, sukladno smjernicama, potrebno je izraditi servise za zapošljavanje i razviti personalizirane usluge za ljude koji su udaljeni od tržišta rada. Predviđeno je da države naprave procjenu svojeg sustava poreza i stimulacija, kao i javnih servisa podrške za zapošljavanje. S navedenim ciljem, uvode se mjere za promociju aktivnog starenja, spolne ravnopravnosti i jednake zarade, integracije mladih, hendikepiranih, legalnih imigranata i drugih manjina.

Politika work-life balance, predviđa podršku mladima, starima i ženama, mjerama dugotrajne njege i inovacijama u organizaciji rada. Predviđa se otvaranje poslova u području zelene tehnologije, samozapošljavanja i podrška je onima koji prvi put izlaze na tržište rada. Jedan od vodećih ciljeva EU, koji se zemlje članice morati uvrstiti u državne ciljeve je povećanje stope zaposlenosti muškaraca i žena u starosti 20-64 godine na 75% do 2020. godine, i to će se ostvariti zapošljavanjem mladih, starijih i niskokvalificiranih radnika te bolje integracije legalnih imigranata. Obrazovanje radne snage koje kvalifikacije odgovaraju zahtjevima tržišta rada, unaprijeđuje kvalitete radnog mjesta i cjeloživotno učenje, pružaju mogućnost daljnje kvalifikacije. Podrška je potrebna niskokvalificiranim i starijim radnicima, uz istovremeno ulaganje u obrazovanje i iskustvo visokokvalificiranih, naročito istraživača. Vlade i poslodavci, socijalni i biznis partneri trebali bi zajednički ulagati u razvoj ljudskih resursa. Kako bi unaprijedili zaposlenost mladih, predviđeno je da države zajedno sa socijalnim partnerima razviju strategiju brzog zapošljavanja i za ove ciljeve su osigurana sredstva EU. Za povećanje efikasnosti oblikovanja i edukacija, lakši pristup fakultetima potrebno je prilagoditi sustava obrazovanja brzim promjenama na naprednom tržištu rada. Reforme pokrivaju sva područja od edukacije u predškolskom uzrastu do obrazovanja odraslih u formalnom i neformalnom smislu. Navedeno bi trebalo omogućiti stjecanje ključnih kompetencija koje su potrebne svakom pojedincu u društvu koje se zasniva na znanju (zapošljavanje, usavršavanje, informatičke tehnologije). Države bi trebale omogućiti otvorenost i relevantnost sustava obrazovanja što će omogućiti fleksibilno obrazovanje u okviru nacionalnog sustava s razvojem partnerstva između obrazovanja i rada. Od posebne je važnosti povećanje atraktivnosti u sektorskom poslu, a smanjenje broja ljudi koji napuštaju školovanje kao i rast ljudi u tercijskom obrazovanju.[6]

Projektom Strategija Europe 2020, želi se smanjiti broj ljudi koji prekidaju školovanje na 10% kao i povećanje udjela stanovništva starosti 30-34 godine sa završenim tercijskim obrazovanjem na najmanje 40% do 2020. godine. Borba protiv socijalne isključenosti podrazumijeva unaprijeđivanje na tržištu rada, cjeloživotno učenje i mjere aktivne uključenosti.

3. Komparativne prednosti me u regijama

Administrativna podjela RH zadovoljava kriterije EUROSTAT-a o podjeli države na prostorne jedinice za statistiku na razini NUTS1 (cijela RH), NUTS3 (županije) i NUTS2 koje su RH podijelile na tri neadministrativne jedinice nastale grupiranjem županije kao administrativnih jedinica niže razine: Sjeverozapadna Hrvatska sa šest županija, Središnja i Isto na (Panonska) Hrvatska s osam županija te Jadranska Hrvatska sa sedam županija.

Kao posljedica ratnih stradanja tijekom 1990-tih došlo je do gospodarske i društvene devastacije te zaostajanja nekih dijelova zemlje. Razvojne teškoće s kojima se danas suoavaju neki dijelovi RH uključuju niz negativnih i međusobno povezanih obilježja, a sve to narušava održivi razvoj regije:

- nerazvijenu osnovnu i poslovnu infrastrukturu;
- visoku razinu nezaposlenosti;
- mali broj aktivnih poslovnih subjekata te njihovo nezadovoljavajuće djelovanje;
- polagan proces restrukturiranja;
- niskotehnološku proizvodnju i nisku razinu korištenja novih tehnologija;
- nedostupnu ili nedovoljno razvijenu elektroničku komunikacijsku infrastrukturu za pružanje usluga informacijskog društva;
- visoku razinu siive ekonomije;
- nisku gustoću u naseljenosti i depopulaciju;
- starenje stanovništva;
- visok udio stanovništva koje živi u uvjetima društvene i gospodarske oskudice;
- nisku razinu prihoda jedinica lokalne samouprave;
- ovisnost o potporama iz državnog proračuna za osnovne javne usluge;
- nedostatne kapacitete jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave za planiranje
- i upravljanje vlastitim razvojem.[7]

Sjeverozapadna Hrvatska trenutno je vodeća regija u smislu pretpostavki za povećanje inovacijske aktivnosti jer ima najveći broj zaposlenih (46%) od ukupnog broja zaposlenih u RH, najpovoljnija obrazovna struktura (19,34% visokoobrazovanih u odnosu na RH prosjek (16,73%)), najveći broj zaposlenih na poslovima istraživanja i razvoja, najveći broj istraživača, najveći BDP per capita, najveći broj tvrtki koje obavljaju istraživanja i razvoj kao i poslovni sektor koji najviše izdvaja za istraživanje i razvoj u RH.[8] Kako bi se povećala konkurentnost ove regije, potrebno je ojačati regionalni kapacitet kroz:

1. Jačanje mreže učilišta, centara za izobrazbu i poticanje cjeloživotnog učenja,
2. Usklađivanje obrazovnog sustava sa stvarnim potrebama lokalnog gospodarstva i tržišta rada,
3. Jačanje kapaciteta za strateško planiranje i korištenje europskih fondova,
4. Unapređenje sustava obrazovanja stručnjaka za održivo upravljanje kulturnim dobrima i prirodnim vrijednostima.[9]

Jadranska Hrvatska zaostaje za regijom Sjeverozapadne Hrvatske, bilježi pozitivne trendove i ima preduvjete za povećanje inovacijske sposobnosti, s ukupno 32% zaposlenih u RH, 15,73% visokoobrazovanih u odnosu na hrvatski prosjek (16,73%) te s 8,80% zaposlenih s višim obrazovanjem, regija je na razini prosjeka RH. Povećanje broja visokoobrazovanih od 3% je nisko, ako se uzme u obzir porast udjela zaposlenih sa srednjom razinom obrazovanja (više od 10%). Ako se napravi analiza udjela ove regije u odnosu na sektore djelatnosti regije, obrazovna struktura zaposlenih i nezaposlenih, značajno doprinosi smanjenju ukupne inovacijske sposobnosti regije, slično kao i kod regije Središnja i Istočna Hrvatska. Udio broja zaposlenih u proizvodnji se smanjuje, ali raste broj u poslovnim uslugama (2003.-2006.), javni izdaci za istraživanje i razvoj regija Jadranska Hrvatska u odnosu na druge dvije regije bilježi najveći i udio u BDP-u oko 0,07%. Pokazatelj izdvajanja poslovnog sektora, u ovoj regiji, za istraživanje i razvoj bilježi značajan rast i iznosi 17% na nacionalnoj razini.[10] Za povećanje međuregionalne konkurentne prednosti, potreban je:

1. Razvoj gospodarstva kroz povećanje strukovnog i cjeloživotnog obrazovanja u skladu s potrebama poslovnog sektora,
2. Poticanje poduzetništva i samozapošljavanja,
3. Povećanje poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija,
4. Tehnološko osuvremenjivanje, restrukturiranje i diversifikacija gospodarstva,
5. Razvoj proizvoda i usluga s većom dodanom vrijednošću,
6. Povezivanje poslovnog, znanstveno-istraživačkog i/ili javnog sektora u svrhu transfera znanja, uvođenja novih tehnologija i komercijalizaciju inovacija i razvoj klastera.[11]

Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska mjereno pokazateljima inovacijske sposobnosti ima najslabiju poziciju u odnosu na prethodne dvije regije. Broj poduzeća u poslovnom sektoru koja se bave djelatnošću u istraživanju i razvoju najniži je u odnosu na druge dvije regije NUTS2 razine u RH. Radi se o poduzećima koja se prema djelatnosti ubrajaju u sektore niske tehnološke razine te u tradicionalne industrijske sektore. Prema udjelu u ukupnom broju zaposlenih u poslovnom sektoru (poduzeća koja obavljaju djelatnost istraživanja i razvoja) od oko 10% udjela u broju zaposlenih u istraživanju i razvoju ispod 3%, regija nema dovoljan ljudski potencijal kao glavnu odrednicu za kreiranje, prijenos i primjenu znanja. [12] Za povećanje konkurentnosti gospodarstva Panonske regije potreban je:

1. Razvoj i unapređenje poslovne infrastrukture i poslovnih potpornih institucija,
2. Umrežavanje javnog, privatnog i znanstveno-istraživačkog sektora te razvoj klastera,
3. Unapređenje izvoznih djelatnosti i povećanje konkurentnosti proizvodnje, modernizacijom industrijskih pogona i postrojenja, promocijom Panonske Hrvatske i privlačenjem stranih ulaganja,
4. Socijalno poduzetništvo – prenamjena javnih i obrazovnih institucija u funkciji gospodarstva,
5. Razvoj i unapređenje svih vidova turizma,

6. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva,
7. Razvoj i unapređenje sustava cjeloživotnog obrazovanja ja anjem programa prema potrebama tržišta,
8. Razvoj tržišta rada i sustava zapošljavanja,
9. Osnivanje, modernizacija i umrežavanje visoko obrazovnih ustanova i gospodarskih subjekata (unutar regije Panonska Hrvatska kao i sa subjektima i ustanovama izvan Regije) .[13]

4. Cjeloživotno učenje u RH

Hrvatska je u pogledu participacije u cjeloživotnom obrazovanju i zadovoljstva vlastitim obrazovanjem na samom dnu ljestvice proširene EU. Iako su opća struktura i recentna ekspanzija tercijarnog obrazovanja u Hrvatskoj zadovoljavajuće, podaci o cjeloživotnom obrazovanju i osposobljavanju za Hrvatsku su porazni. I ova činjenica vjerojatno doprinosi nalazu da je zadovoljstvo vlastitim obrazovanjem u Hrvatskoj najniže u Europi. Ipak, percepcija znanja engleskog jezika nije loša, posebno u turističkim regijama, dok u korištenju Interneta, Hrvatska još sustiže razvijene europske zemlje. No i ovdje postoji veliki digitalni jaz – velike razlike između mladih i starih, obrazovanih i neobrazovanih, dok su rodne razlike nestale u mladim generacijama. U cjelini, iz ovog pregleda proizlazi kako bi poboljšanje kvalitete i obuhvata cjeloživotnog obrazovanja trebali biti prioritetni ciljevi politike razvoja kvalitete života u sferi obrazovanja.[14] Uspoređujući i hrvatske vrijednosti indikatora s prosječnim vrijednostima istih pokazatelja za zemlje EU i vode ih deset zemalja društva znanja, vidljivo je veliko zaostajanje RH. Stopa participacije u visokom obrazovanju kao postotak populacije odgovarajuće dobi u zemljama EU je nešto iznad 60%, a u RH iznosi tek 45%. Navedenom je potrebno dodati i niski postotak završavanja studija u RH, koji iznosi tek negdje oko 40%. Javna ulaganja u obrazovanje, kao postotak BDP-a, govore o prihvaćanju obrazovanja kao glavnog razvojnog imbenika. Skandinavske i ostale razvijene zemlje, prema visokim stopama javnog ulaganja u obrazovanje, uvelike su obrazovanje svojih ljudskih resursa nacionalnim prioritetom. [15]

Budući da inovacije zajedno s obrazovanom radnom snagom predstavljaju najvažniji izvor ekonomskog rasta i rasta produktivnosti u društvu znanja, potrebnim je analizirati pokazatelj koji se odnosi na broj registriranih patenata. Spomenuti pokazatelj predstavlja jedan od oblika mjerenja outputa istraživanja. Razina inovativnosti RH je iznimno niska, jer je broj registriranih patenata u USPTO-u na milijuna stanovnika u razdoblju od 2003.-2007. godine 2,88 patenata, a prosjek EU27 je visokih 43. Tijekom 2007. godine RH je podnijela zahtjev za svega 7 patenata, a prosjek EU27 iznosio je 118, pri čemu prednjače Skandinavske zemlje zajedno s Njemačkom. Niska razina javnih i privatnih ulaganja u R&D sektor, manji broj istraživača na milijun stanovnika i niska razina dostignutog stupnja suradnje između znanosti (visokoobrazovne institucije i znanstveni instituti) te privatnog i javnog sektora kako bi se poboljšao transfer znanja i tehnologije od strane proizvođača prema korisnicima. U RH visokoobrazovane institucije još uvijek djeluju

zatvoreno za zajednicu što se u budućnosti mora promijeniti, a obrazovne i istraživačke funkcije se moraju kapitalizirati. [16]

Prema pokazateljima UNESCO-a za 2007. godinu, hrvatska stopa participacije u visokom obrazovanju iznosila je 45,8%, dok je taj isti pokazatelj za Finsku iznosio 93,8%, Dansku 80,3%, Švedsku 75,2% ili Sloveniju 85,5%. Zemlja s najvećom stopom participacije u visokom obrazovanju je Finska. Kao jedan od razloga visoke stope participacije u finskom sustavu visokog obrazovanja mogao bi se navesti besplatni sustav visokog obrazovanja. U Finskoj se ne plaćaju školarine, a troškove koje snose sami studenti jesu nabava literature, smještaja i životni troškovi. Pored niskih stopa participacije u tercijarnom obrazovanju, u usporedbi s ostalim zemljama EU, RH ima problem premalog broja završavanja studija u odnosu na ukupan broj upisanih studenata. Udio diplomiranih studenata u broju upisanih studenata prve godine sa šestogodišnjim pomakom iznosi oko 40%, dok je prosjek OECD zemalja oko 70%. Osim premalog postotka onih koji završavaju studij, u RH se studira relativno dugo. Prosječno vrijeme studiranja na sveučilišnim studijima je oko 7 godina, a na stručnim studijima oko 5 godina. Ponuda visokoobrazovanih ljudi u RH ne odgovara potražnji na tržištu rada. Potrebno je povećati broj upisanih studenata na prirodnim i tehničkim znanostima, obzirom da konkurentnost u gospodarstvu koje se temelji na znanju zahtijeva radnu snagu koja ima dobro obrazovanje u prirodnim i tehničkim znanostima. [17]

5. Zaključak

U RH se događa suprotan proces od europske težnje vezano za cjeloživotno učenje. Naime, dok sve zemlje EU povećavaju ulaganja u R&D, RH ih smanjuje. U 2005. godini izdvajalo se 1,22% BDP-a, u 2009. 1%, a danas je procijenjeno da ona iznose 0,7-0,8% BDP-a. Razvijene zemlje koncentriraju ulaganja u inovacije. Skromna hrvatska ulaganja disperzirana na veliki niz istraživačkih institucija nemaju strategiju, a sredstva iz proračuna osiguravaju se samo za hladni pogon istraživačkih institucija (plaćeni, nužni materijalni troškovi). Vrlo malo istraživačkih institucija surađuje s poslovnim sektorom, a sveučilišta još i manje, sa svega 6%. Iako 65% ulaganja u R&D u RH ostvaruje se iz javnih sredstava, a iz poslovnog sektora svega 35%. U razvijenim zemljama, ulaganja u R&D su obrnuta, dakle, poslovni sektor sudjeluje 70%, što je sasvim logično, jer bi inovacije trebale imati funkciju poboljšati konkurentnost poduzeća na tržištu. Program jačanja obrazovnih kapaciteta radi razvoja lokalnog obrazovnog sustava u skladu s potrebama na tržištu te poticanja poboljšanja kvalitete obrazovanja nužno je potreban, jer bez podizanja opće razine obrazovanosti u područjima s razvojnim poteškoćama, ne može se računati na smanjenje razvojnog jazova prema nacionalnom prosjeku u dugoročnoj perspektivi. Potrebno uložiti sustavne napore u jačanje obrazovnih kapaciteta na područjima sa razvojnim poteškoćama. Upravo je razvoj lokalnih kapaciteta u području visokog obrazovanja jedan od ključnih faktora koji je doprinio razvoju slabije razvijenih područja u brojnim europskim zemljama poput Švedske, Finske, Irske i drugih.

Za ostvarenje društva znanja, podizanje inovativnosti i konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, potrebno je približavanje institucija visokog obrazovanja neposrednom okruženju kako bi se poboljšao transfer znanja i tehnologije, odnosno ojačala suradnja između obrazovnih institucija, znanosti, vlade i gospodarstva (primjena triple helix modela).

Od visokog se obrazovanja očekuje kapitalizacija istraživačkih i obrazovnih funkcija na način da uspostavljaju direktni kontakti s tržištem, industrijom i javnim sektorom. Tržišna utakmica diktira potrebu za inovacijom proizvoda, usluga i proizvodnih procesa ukoliko se želi zadržati konkurentnost. Hrvatski obrazovni sustav je još uvijek fokusiran na memoriranje činjenica i procesnog znanja, koji je bio adekvatan za predvidljivost planskih gospodarstava, no ne i za promjenjivost globalne tržišne ekonomije.

U usporedbi sa zemljama EU-a, prema pokazateljima Eurostata-a, u RH je tijekom 2008. godine samo 2,1% ljudi starijih od 25 godina sudjelovalo u određenom obliku obrazovanja, dok je prosjek zemalja EU iznosio 9,6%. Promoviranjem i poticanjem obrazovanja odraslih doprinijelo bi se smanjenju visoke strukturne nezaposlenosti kao i smanjenju socijalne isključenosti ljudi s neodgovarajućim kvalifikacijama. Pomoću utjecaja medija potrebno je promijeniti mentalni sklop ljudi u RH koji još uvijek smatraju da je propuštena šansa završavanja jedne od razina obrazovanja u mladosti propuštena zauvijek.

6.Literatura

- [1] *Dostupno na:* <http://novilist.hr> *Hrvatska ima niz komparativnih prednosti, ali je pitanje koliko nas to zanima*, Pristup 25-02-2014
- [2] Singer, S., Pfeifer, S., Borožan, M., Šarlija, N., Oberman, S. (veljača, 2003), *Što Hrvatsku čini (ne)poduzetnom zemljom*, Centar za politiku malih poduzeća, Zagreb, *Dostupno na:* <http://www.cepor.hr/publikacije.html> Pristup: 25-02-2014
- [3] *Dostupno na:* http://www.amarerromentza.org/proiecte_finalizate.html Pristup: 24-02-2014
- [4] *Dostupno na:* <http://www.reseau-e2c.fr> Pristup: 24-02-2014
- [5] *Dostupno na:* <http://www.chester.ac.uk/careers/graduate-head-start> Pristup: 24-02-2014
- [6] Vuković, M., (2011) „Strategija Europa 2020-prioriteti i ciljevi“, *Godišnjak br. 5, III DIO: Socijalna politika i socijalni rad*, UDC 339.976 (4-672EU)
- [7] „Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013. verzija 1.0“ (svibanj, 2010), Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, str.18, *dostupno na:* <http://eobrazovanje.mingorp.hr/>, Pristup: 25-04-2014

- [8] „Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013. verzija 1.0“(svibanj, 2010), Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, str.28-29., *dostupno na:* <http://eobrazovanje.mingorp.hr/>, *Pristup:* 25-04-2014
- [9] „Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013. verzija 1.0“(svibanj, 2010), Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, str.58., *dostupno na:* <http://eobrazovanje.mingorp.hr/>, *Pristup:* 25-04-2014
- [10] „Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013. verzija 1.0“(svibanj, 2010), Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, str.29.-30., *dostupno na:* <http://eobrazovanje.mingorp.hr/>, *Pristup:* 25-04-2014
- [11] „Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013. verzija 1.0“(svibanj, 2010), Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, str.62., *dostupno na:* <http://eobrazovanje.mingorp.hr/>, *Pristup:* 25-04-2014
- [12] „Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013. verzija 1.0“(svibanj, 2010), Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, str.30., *dostupno na:* <http://eobrazovanje.mingorp.hr/>, *Pristup:* 25-04-2014
- [13] „Strategija regionalnog razvoja RH 2011.-2013. verzija 1.0“(svibanj, 2010), Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, str.60., *dostupno na:* <http://eobrazovanje.mingorp.hr/>, *Pristup:* 25-04-2014
- [14] Dobroti , I., Hromatko, A., Japec, I., Matkovi ,T.,Šu ur,Z., (2007), *Kvaliteta života u Hrvatskoj Regionalne nejednakosti*, Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) u Hrvatskoj, Zagreb, ISBN: 978-953-7429-03-4, LDK
- [15] Bari , V., Jele Raguž, M., (2010), *Hrvatska na putu prema društvu znanja*, Poslovna izvrsnost Zagreb, god.IV (2010), br.2, UDK/UDC: [316.42:37](497.5), JEL klasifikacija/JEL classification:120, str.63.
- [16] Bari , V., Jele Raguž, M., (2010), *Hrvatska na putu prema društvu znanja*, Poslovna izvrsnost Zagreb, god.IV (2010), br.2, UDK/UDC: [316.42:37](497.5), JEL klasifikacija/JEL classification:120, str.66.
- [17] Bari , V., Jele Raguž, M., (2010), *Hrvatska na putu prema društvu znanja*, Poslovna izvrsnost Zagreb, god.IV (2010), br.2, UDK/UDC: [316.42:37](497.5), JEL klasifikacija/JEL classification:120, str.71.

Photo 021. Baja i snaše / Baja i snaše